

Op 11 april ging het over orthoceren, een diergroep die ook al ter sprake kwam in nieuwsbrief 18 en nieuwsbrief 58.

De bouw van een orthoceras wordt mooi beschreven in Grondboor en Hamer 1981-5 in een artikel van de Heer S.Dekker. Het siphokanaal is hierbij een belangrijk element, evenals de kalkafzetting in de kamers om een horizontale stabilisatie te bereiken. Een ander aspect is de oprolling die plaats vindt bij sommige soorten.

Ter herhaling nog enkele zinnen uit de twee vorige nieuwsbrieven.

Als determinatie kenmerken zijn van belang:

1. de plaats van de siphon in het lichaam: centraal, dorsaal of ventraal
2. de doorsnede van de siphon, cirkelrond of ovaal
3. de vorm van de siphon: recht, parelsnoervormig
4. de ornamentatie van de schelp: fijne ribbels, grove ribbels
5. de vorm van de schelp

Orthoceren komen al voor in het Cambrium en stierven uit in het late Trias en wel het Noriaan.

In het Ordovicium bereikte de diergroep een hoogtepunt en we kunnen ze dan ook in de baksteenkalken en orthocerenkalken aantreffen.

Verder in silurische kalken en dan hebben we het wel gehad met de zwerfsteenorthoceren.

Vindplaatsen Haddorf, Neuenkirchen, de oude keileemgroeve van Markelo, de groeves van Azewijn en Netterden en een gebied bij Urk, Haren bij Groningen voor wat vondsten in kalkconservatie betreft.

Louis kon diverse stukken tonen uit de oude keileemgroeve van Markelo.

Ook de Oostzee kust is een dankbare plek om bij de diverse keileemkliffen dit materiaal te verzamelen. Jaap en Teunie hebben diverse stukken van Langeland, Mön (beiden Dk), de Brodtner Ufer, het Weissenhauserstand, Gross Klutz Höved en Arenshoop (allen BRD).

De vondsten in de baksteenkalk zijn verkieseld en worden gedaan in de het gebied Westerhaar, Wielen, Wilsum maar ook op andere plaatsen waar de Eridanos dit materiaal heeft achter gelaten, zoals Zwolle en Markelo

In Staringia 13 staan een aantal mooie zwerfsteenvondsten afgebeeld.

Een enkele keer wordt er een los stuk verkieselde orthoceras gevonden. Uit de collectie van Rob stamt er een met een opvallend zwarte kleur. Afkomstig uit het lavendel-blauwe gezelschap ??

Orthoceras in baksteenkalk
Formaat 3 * 3 cm
Siphokanaal deels zichtbaar
bestaande uit conisch in elkaar
passende segmenten
Ordovicium
V.P: Wilsum BRD
collectie J.Dreef,
v.h. Rob van de Vlekkert.

In Zweden in het Kinnekule gebied en op het eiland Öland kunnen ordovicische exemplaren worden verzameld. Jaap en Teunie hebben daar een mooie collectie vandaan, maar ook stukken gekregen van Wim en Annyta Vlasveld en Joop en Tini Grooters. Ook in de collectie van Rob komt in situ materiaal voor uit Öland, afkomstig uit de collectie van Houtum.

Uit Marokko komen prachtige stukken, zwarte stenen met wit afstekende orthoceren, gepolijst zijn het echte schoonheden. Ordovicisch van ouderdom

Nu nog even iets over de ombuiging. Dit gebeurde om het zwaartepunt meer centraal boven de woonkamer te krijgen.

Ancistoeceras is een nautiloïde met aan de punt een bescheiden omgebogen punt, zowel een losse vondst als 1 in een grijze orthoceren kalk.

Lituites, ook wel de bisschopstaf genoemd, krult prachtig in het jeugd stadium om dan vervolgens het rechte deel van de staf te vormen.

Een wat opener exemplaar met gebogen staf is de Estonipoceras, hiervan konden delen worden getoond.

Een geheel opgerolde orthoceras is de Discoceras waarvan een gedeeltelijk exemplaar in een baksteenkalk gevonden in Wilsum BRD kon worden getoond.

Lituites sp
Beeldlengte: 8 cm
Ordovicium
Vp: Öland Zweden
Collectie: J.Dreef
Voorheen Rob van de
Vlekkert

Silurisch materiaal in situ is door Jaap en Teunie verzameld op het Zweedse eiland Gotland.

Joop en Tini Grooters hebben in het siluur van Tsjechië verzameld, waarvan Jaap een mooie vondst kon tonen die ze deden in de groeve Kosov, uit de silurische Kopina formatie.

In situ kunnen we in de Eifel devonische exemplaren vinden, als zwerfsteen hebben die ons niet bereikt. Jaap toonde een groot stuk van een Gyroceras depressum en een Gomphoceras inflatum.

Gyroceras depressum
Beeldlengte 20 cm
Midden-devoon
v.p.: Lissingen Eifel BRD
collectie J.Dreef
v.h. collectie Rob van de
Vlekkert
daarvoor collectie van Houtum.

De orthocone nautiloidea (de rechte orthoceren) stierven in de trias uit en wel in het norium. Dus ongeveer 215 miljoen jaar geleden. Jaap toonde een stuk Halstätter kalk van uit het noriaan afkomstig uit Griekenland met een rechte orthoceras.

Literatuur:

- Wirbellose Tiere der Vorzeit door U.Lehmann en G.Hillmer
- De Geschiedenis van het leven: deel 2 Ordovicium en
deel 7b Trias: molusken door J.F.Geys
- Grondboor en Hamer 1981-5: van orthoceras tot nautilus door S. Dekker
- Die Eifel, Erdgeschichte, Fossilien, Lebensbilder door Hans J. Jungheim
- Staringia 13: Fossiele Cephalopoden van Nederland, een uitgave van de
NGV
- Nieuwsbrieven 18 en 58 van de zwerfsteengroep
- www.geokogud.info/fossils

J.D.